

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2005-06-13

UDK 930.27:726.591(497.4-14)

CERKEV SV. KANCIJANA V ŠKOCJANU PRI DIVAČI IN NJENI NAPISI

Božidar PREMRL

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Restavratorski center, SI-1000 Ljubljana, Poljanska 40
e-mail: bozidar.premrl@rescen.si

IZVLEČEK

Namen prispevka je predvsem opisati številne napisne kamne v cerkvi sv. Kancijana v Škocjanu, na njej in v njeni neposredni okolici ter jih osvetliti v arhitekturnem in zgodovinskem kontekstu. Podatke črpa tudi iz župnijskih arhivov, redkih epigrafskih virov, objav v literaturi in iz ustnega izročila. Na podlagi nekaterih nepravilnosti v zidavi cerkve postavlja tezo o velikosti njene gotske predhodnice, ki je bila povečana v začetku 17. stoletja, s primerjanjem nagrobnih in grobničnih plošč v cerkvenem tlaku pa skuša rekonstruirati potek preoblikovanja cerkvene notranjščine z njeno kamnito opremo vred. Izmed pokojnikov, ki imajo napise v cerkvi, navaja nekaj več podatkov o Nicolettijih, kot verjetne izvajalce nekaterih kamnoseških in zidarskih del iz srede 17. stoletja pa omenja zidarski rodbini Perhavec iz Dolnjih Ležeč in Cerkenikov z Gradišča pri Divači.

Ključne besede: napisni kamen, epitaf, grobnična plošča, epigrafski vir, kamniti tlak, stavbna zgodovina, rodbina Nicoletti, zidarji Perhavci iz Dolnjih Ležeč, zidarji Cerkeniki z Gradišča pri Divači

LA CHIESA DI SAN CANZIANO PRESSO DIVAČA E LE SUE ISCRIZIONI

SINTESI

Lo scopo dell'articolo è soprattutto quello di descrivere le numerose pietre incise nella chiesa di San Canziano nell'omonima località, e le iscrizioni presenti nei pressi della stessa chiesa per analizzarne il contesto architettonico e storico in cui fu costruita. I dati provengono dagli archivi parrocchiali, dalle rare fonti epigrafiche, da alcune pubblicazioni e da testimonianze orali. In base ad alcune inesattezze nella costruzione del complesso, si è sviluppata la tesi sulla grandezza della precedente versione gotica della chiesa che fu ingrandita all'inizio del XVII secolo. Inoltre, con il confronto delle lastre di pietra tombali e di quelle usate per lastricare il pavimento della chiesa, l'articolo prova a ricostruire il procedimento di trasformazione dell'interno dell'edificio compresi gli elementi in pietra. Tra i defunti che non hanno alcuna iscrizione nella chiesa la maggior parte dei dati è dedicata alla famiglia Nicoletti; alle famiglie Perhavci di Dolnje Ležeče e Cerkenik di Gradišče presso Divača fanno invece probabilmente capo alcuni scalpellini e autori di lavori edili della metà del XVII secolo.

Parole chiave: pietra incisa, epitaffio, pietra tombale, fonti epigrafiche, pavimento lastricato, storia edilizia, famiglia Nicoletti, famiglia Perhavec di Dolnje Ležeče, famiglia Cerkenik di Gradišče presso Divača

UVOD

Pričujoči epigrafski prispevek skuša popisati in razložiti predvsem napisne kamne v cerkvi sv. Kancijana v Škocjanu in ob njej, na podlagi tega osvetliti nekaj etap njene stavbne zgodovine in vsaj v obrisih predstaviti nekatere osebe, ki so bile povezane z njo ali so bile celo njeni akterji. Pri tem se opira na razpoložljivo gradivo iz župnijskih arhivov, skope epigrafske in druge vire in objave v literaturi.¹

Škocjanska podružnična cerkev je bila na začetku v župniji Vreme znotraj tržaške škofije. Leta 1612 je dobila status kaplanije. Prvega januarja 1812 je prišla pod župnijo Rodik (ŽAL 1, 94), danes pa jo oskrbuje župnija v Lokvi. Zaradi takšnih zgodovinskih okoliščin najdemo škocjanske matične in družinske knjige v arhivih vseh treh omenjenih župnij.

LEGA CERKVE

Cerkev stoji na vrhu vzpetine na koncu soteske Reke, ki ponika pod Škocjanom (Zorman et al., 2003, 64). Z visokim samostojnim zvonikom pred zahodno fasado je pomembna prostorska dominanta v naselju in na širšem območju. Prostor okrog cerkve obdaja nizek zid, ki se na vzhodu in severu opira na škarpo – ostanek obzidja nekdanjega protiturškega tabora, na jugozahodu pa ga omejujejo hrbtna fasada niza vaških stavb. Na zahodni strani se odpira cerkveni prostor z značilnim visokim obzidnim portonom iz srede 17. stoletja.

POKOPALIŠČE IN NAGROBNI KAMNI

Na prostoru znotraj cerkvenega obzidja je bilo nekdanje pokopališče. O tem pričata samo še dva preostala nagrobna kamna.

Prvi, ki razpokan in obraščen z rušo leži v tleh v prednjem levem kotu, je nagrobna plošča Antona Delesa. Bil je sin Antona Delesa, po ustnem izročilu Delezov iz Škocjana, umrl pa je komaj štirinajstleten leta 1853. Na plošči je v gornjem delu sklesan križ med vazama z rožami v plitvem reliefu, v spodnjem delu pa je vrezan danes že skoraj popolnoma nečitljiv napis. Pozornost obiskovalcev Škocjana je zbujal predvsem s svojo sklepno mislijo: "Dons meni / iutri tebi." Zapisal ga je že župnik in domoznanec Virgil Šček (ŠAK, 1), pred več kot

pol stoletja pa ga je objavil etnolog Milko Matičetov (1950, 76, 8–9).

Kot pravo nasprotje te zavržene in pohojene plošče, zravnane s tlemi, stoji ob južnem zidu pod cipreso lepo ohranjen visok, gosposki nagrobnik v historičnem slogu. "V večni spomin" Jožefu Mahorčiču iz premožne in veljavne rodbine Bezkovih v Naklem, umrlemu leta 1831, ga je dal postaviti njegov vnuk Rajmund Mahorčič dosti kasneje, šele leta 1877. O imenitnosti te rodbine iz Naklega priča tudi to, da je bil nagrobnik naročen in izdelan pri kamnoseškem mojstru Lovrencu Vodniku v Ljubljani, ki se je nanj tudi podpisal.

STAVBNA ZGODOVINA CERKVE IN NAPISI NA NJENI ZUNANJŠČINI

Cerkev ima tri ladje in tristransko zaključen prezbitenarij, ki so mu na južni strani prizidali precej mlajšo zakristijo. Triladijskost je vidna že na glavni fasadi cerkve: njen srednji del s portalom, ki pripada srednji ladji, je iz grobih klesancev sivega apnenca, ki so bili pri zadnji obnovi samo fugirani, medtem ko sta njena stranska dela ometana.

Tak videz kaže cerkev od neustrezne obnove leta 1973. Tedaj so odstranili staro strmo skrilnato streho, ki je bila dotrajana, in jo nadomestili z novo streho iz korcev. Pri tem so tudi zvišali obodne zidove, da so ustrezno zmanjšali naklon strehe. Žrtev omenjene obnove je bil tudi dotlej še ohranjeni dvonadstropni podstavek nekdanje zvončnice na glavni fasadi,² ki je bil zidan iz lepih klesancev in zaključen z glavatim akroterijskim nastavkom na sredi. Danes spominja nanj samo še kamnita glava vrh trikotnega zatrepa glavne fasade.

Prejšnja cerkev je bila gotška. O njej pričajo s krempacem³ obdelani klesanci vogalov prezbitenarija, šilastoločno jugovzhodno okno prezbitenarija in podobno, a večje srednje okno v steni desne, južne ladje. Majhno ločno okno v isti steni pa bi lahko bilo del še zgodnejše, romanske cerkvice na tem mestu. Konservator Emil Smole je pri poskusu rekonstrukcije stavbne zgodovine te cerkve domneval, da je bila njena gotška predhodnica tako majhna, da jo je s prezbitenarijem vred vrisal v tloris današnje srednje ladje (Smole, 1974), ki je dolga 15,50 metra in široka nekaj več kot šest metrov. Bolj verjetno pa je, da je tloris sedanje srednje ladje enak tlorisu gotške ladje, sedanji prezbitenarij, ki je dolg 4,50 metra, pa je večji od nekdanjega gotškega.

1 Konservator Emil Smole, ki se je zavedal kulturnozgodovinskega pomena napisnih plošč v tlaku škocjanske cerkve, je zapisal: "Vse napise in dekoracijo grobnih plošč bi bilo treba posebej podrobno raziskati, kar bi pomagalo razvozlati še marsikatero zgodovinsko ozadje v razvoju te arhitekture pa tudi naselja samega, oziroma njegove najbližje okolice." (Smole, 1974) – Pričujoče besedilo je skromen poskus nekdanjega njegovega učenca slediti temu priporočilu.

2 Zvončnica je upodobljena na Valvasorjevem bakrorezu, na katerem pa ni mogoče videti, koliko lin za zvonove je imela (Valvasor, 1689, II, 276, sl. 33).

3 Krempac je kamnoseško kladivo, ki ima dva zobata kljuna. Po velikosti in gostoti zob se loči fin, srednje fin ali grob in grob krempac. Proti koncu 19. stoletja je krempac nadomestilo učinkovitejše zobato kladivo, ki ima namesto kljunov zobati čeli.

K takemu sklepanju navajata predvsem dve nepravilnosti v zidavi arkad ladje in vogalov prezbitorija. Tretji oziroma zadnji arkadni slop med srednjo in severno stransko ladjo ima kot edini izmed vseh šestih slopov, ki so pravokotnega prereza, v višini oken močno posnet severovzhodni vogal. Ta nepričakovana poševnina skorajda ne more biti kaj drugega kot del ostenja nekdanjega gotskega okna. To pa pomeni, da se severna stena gotske ladje tam ni končala, temveč se je nadaljevala do slavaločne stene prezbitorija, na katero se opira zadnji lok sedanjih arkad. Da je bil prvotni prezbitorij manjši oziroma ožji, pa kažejo njegovi sekundarno uporabljeni gotski vogelniki. Ti so v vseh treh vidnih šivanih vogalih nekoliko razklenjeni: njihova krajša lica se ne ujemajo z ravnino zidu, ampak so usmerjena nekoliko navznoter. Na ta način je bilo mogoče prezbitorij razširiti do širine gotske ladje. V notranjščini pa nepravilni obris gornjega dela šilastoločnega slavaloka dá misliti, da so morda razširili tudi tega.

Na preprostem portalu v glavni fasadi, ki ga sestavljajo štiri podboji in sims, je vklesana letnica 1607. Z njeno pomočjo je mogoče, poleg portala samega, datirati tudi opisane gradbene posege in morda tudi glavno fasado sedanje srednje ladje, ki je s svojimi grobo špičnimi klesanci bližja arhitekturi 17. stoletja kot gotski. Konec druge in končne faze temeljite prezidave in širitve cerkve, ki je morda povezana tudi z njenim sočasnim povišanjem v kaplanijo, zaznamuje letnica 1613 na napisnem kamnu, vzdignem visoko v glavni fasadi na stiku srednje in severne stranske ladje. V tistem času so stranski steni gotske ladje predrli s po tremi arkadami in prizidali nizki stranski ladji pod enovito skrilnato streho. Dokaz, da so arkade nastale na ta način, je neenakomernost in nesimetričnost njihovih slopov in presledkov med njimi. V južni steni ladje in prezbitorija so varčno vgradili stari gotski šilastoločni okni, v skladu s sočasnim okusom in slogom pa je cerkev dobila nekoliko več svetlobe še s tremi novimi visokimi pravokotnimi okni s posnetimi ostenji. Istočasno so nedvomno postavili tudi omenjeno zvončnico iz klesanega kamna.

Kdo so bili zidarji in kamnoseki, ki so opravili ta dela, se ne ve. Urbar škocjanske cerkve, v katerem bi lahko iskali njihova imena, se ni ohranil. Po drugih virih pa se lahko vsaj s precejšnjo verjetnostjo sklepa, da so to bili domačini.

Urbarji nekaterih drugih, resda nekoliko mlajših cerkva iz 17. stoletja sporočajo kar nekaj imen zidarjev iz okolice Škocjana. Iz njih zvemo, da je v letih 1645–1648 zidal cerkev sv. Janeza Krstnika v Boljuncu pri Trstu zidar Gašper Perhavec iz Dolnjih Ležeč s tovarišema Andrejem in Ivanom Cerkvenikom iz Gradišča pri Divači (HAZU, 1). Isti so zidali tudi cerkev sv. Martina na Brcah nad Dolino v letih od 1648 do 1671, poleg njih pa se tedaj omenjajo še Gašperjev sin in dva druga zidarja (ŽAD, 1). V urbarju cerkve sv. Elije v Dragi oziroma Mihelah je zapisano tudi ime Gašperjevega sina.

Sl. 1: Cerkev sv. Kancijana s skrilnato streho, pred zadnjo obnovo (Fotografska dokumentacija ZVKDS, OE Nova Gorica; foto: E. Smole, 1966).

Fig. 1: Church of St. Cantianus with slate roof before the last renovation (Photo documentation owned by the Institute for Cultural Heritage Protection, Regional Office Nova Gorica; photo: E. Smole, 1966).

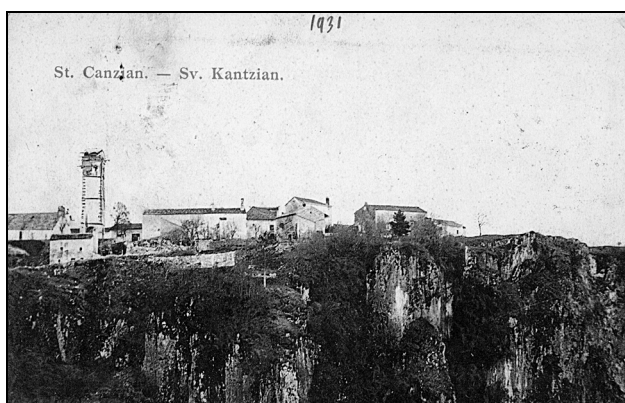
To je bil mojster Simon Perhavec iz Ležeč, ki je konec leta 1678 sklenil pogodbo za zidavo nove cerkvene ladje (ŽAR, 1).

Skoraj gotovo je eden izmed njih naredil omenjeni obzidni porton, ki je datiran z letnico 1664. Prav tako so lahko med njimi avtorji sočasnih nagrobnih plošč v cerkvi, o katerih bo govor v nadaljevanju (na njih je tudi

Sl. 2: Napisni kamen v pročelju cerkve (foto: B. Premrl).

Fig. 2: Inscribed stone on the main façade (photo: B. Premrl).

Sl. 3: Cerkev sv. Kancijana v času, ko je strela razbila vrh zvonika (Osebni arhiv B. Premrla).

Fig. 3: Church of St. Cantianus and the lightning-struck top of the bell tower (Personal archiv of B. Premrl).

priimek Cerkvenik). Ker se je v tistih časih obrt pogosto nadaljevala iz roda v rod, ni čisto brez podlage tudi domneva, da so bili zidarji že njihovi predniki, ti pa bi že utegnili sodelovati pri prezidavi škocjanske cerkve.

Na zunanjščini cerkve sta še dve letnici, ki pa označujeta veliko mlajši zidavi oziroma dozidavi iz sredine 19. stoletja: zakristijo in zvonik.

Letnica na prekladi zdaj zazidanega preprostega portala zakristije pove, da je bila ta prizidana k južni steni prezbiterija leta 1841. Kasneje so se lotili zidave novega zvonika približno tri metre pred glavno fasado. Kakor je opazil že Emil Smole, je bil zvonik sestavni del ambicioznega načrta za podaljšanje cerkvene ladje proti zahodu (Smole, 1974). Ker načrt ni bil speljan do kraja, je zvonik, ki bi sicer slonel ob novi glavni fasadi, prosto stoječ. Letnica 1858, ki je vklesana na prednji arkadi njegove pritlične lope, označuje prvo fazo del, ki so iz neznanega razloga za dalj časa zastala. Iz dokumenta v hišnem arhivu Bezkovih v Naklem – tam je bil nekdanji sedež katastrske občine, v katero spada tudi Škocjan – je mogoče razbrati, da je bil zvonik dograjen šele leta 1879. Dokončal ga je zidarski mojster Luka Dobrila iz Trsta, ki je takoj zatem, 28. decembra istega leta, umrl.⁴

Stara zvončnica na cerkvi, ki ni več služila svojemu

namenu, je bila najbrž sočasno ob gornji del z linami in je dobila takšno okrnjeno obliko, kakršna se je ohranila do omenjene zamenjave skrilnate cerkvene strehe.

Usoda pa ni prizanašala niti novemu zvoniku. 1905. leta je namreč vanj udarila strela in razdejala ves njegov gornji del s piramido.⁵ Obnovljen je bil naslednjega leta (Deanovič, 1996, 126).

Med napisi na zunanjščini cerkve je treba vsaj omeniti rimski napisni kamen, ki je bil vzdignjen v njeni južni steni. Na njem je vklesan posvetilni napis cesarju Avgustu. V 17. stoletju ga omenja več eruditov, med drugimi tudi G. B. Francol. Naročil je, naj ta kamen v 19. stoletju prenesejo v tržaški muzej P. Kandlerja.⁶

NAGROBNI NAPISI V NOTRANJŠČINI CERKVE

Velika kulturnozgodovinska zanimivost škocjanske cerkve se skriva v njeni notranjščini. To so nagrobne in grobnične plošče z napisi, ki so v kamnitem tlaku vseh treh ladij in celo v prezbiteriju. Čeprav so ti napisi oziroma napisni kamni vredni vse pozornosti, se jim doslej ni še nihče resneje posvetil. Pisci samo omenjajo kripto v cerkvi, v kateri so pokopana trupla v duhovniških ornatih (Žiberna, 1981, 85), in se v glavnem zadovoljijo z naštevanjem letnic na nagrobnih ploščah.

TLAKI

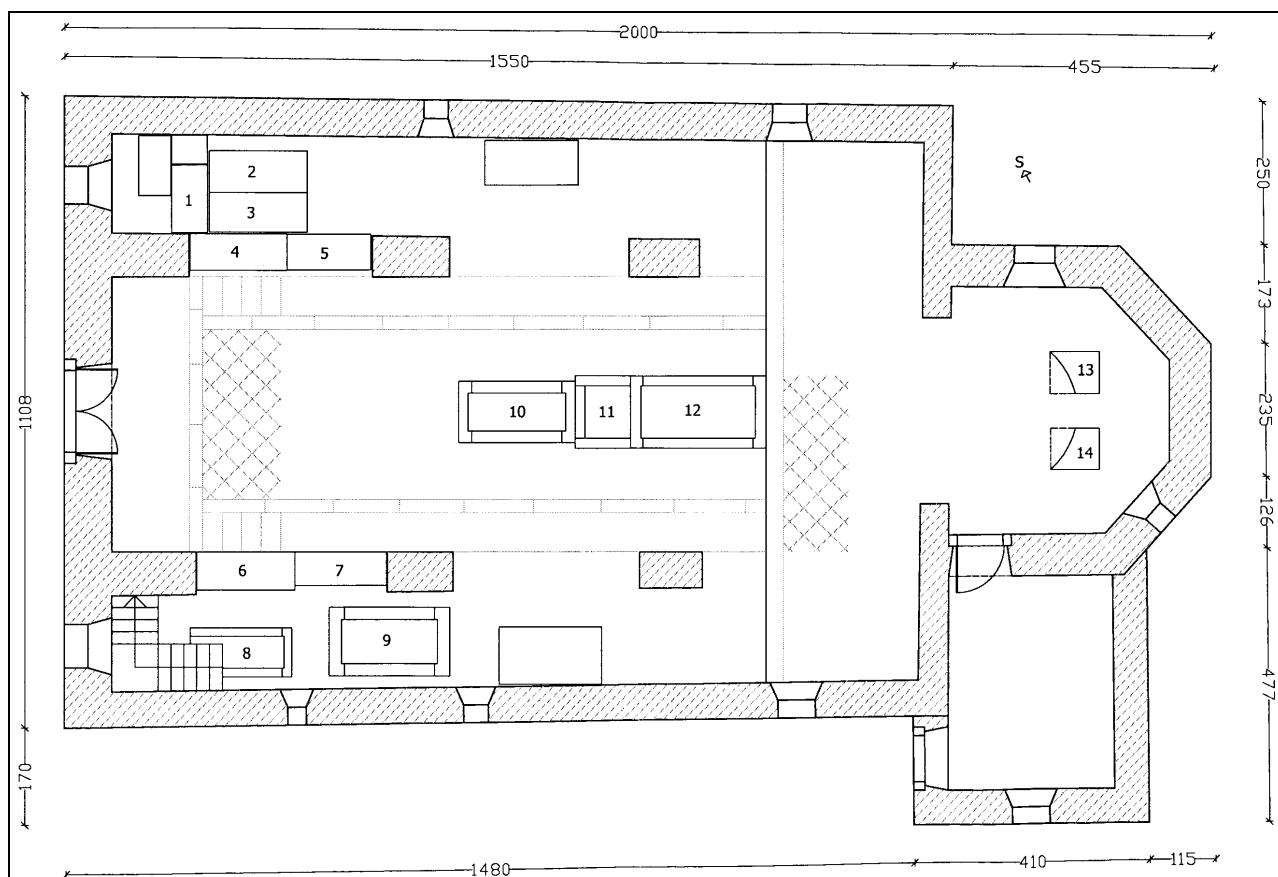
Pred napisnimi kamni pa je treba na kratko opisati kamnite tlake, v katerih ležijo in katerih sestavni deli so. Nastajali so postopoma, v več fazah. Najstarejši je tlak v srednji ladji, najmlajši pa je tlak prezbiterija, ki se začne s stopnico iz črnega apnenca, sestavljen pa je iz diagonalno položenih izmenjujočih se sivih in črnih kvadratnih plošč. Ta tlak je podaljšan tako, da sega v vse tri ladje v vse njihovi širini. Na njem stojita tudi stranska oltarja na koncu stranskih ladij, ki imata enostopenjska podesta. Glede na enotno oblikovanje opisanega tlaka prezbiterija in podestov stranskih oltarjev, ki so iz enakih vrst kamna, se lahko ta tlak datira v čas okrog leta 1734, ki ga nakazuje letnica v atiki oltarnega nastavka levega oltarja sv. Antona.⁷ (V ta čas gotovo sodita tudi slogovno podobna glavni in desni stranski oltar.)

4 V zasebnem arhivu Bezkovih, Naklo 14, hranijo med drugimi listinami tudi eno iz marca leta 1884, ki ima naslov: Tožba Katarine D obrila iz Trsta proti Slavni katastralni občini Nakelski. V njej vdova po zidarskem mojstru Luku Dobrilu terjala vračilo zneska 50 forintov avstrijske veljave, ki ga je pokojnik "vplačal dne 16 avgusta 1879 katastralni občini Nakelski za poročstvo dela pri takrat novo sezidanem zvoniku v Škocjanu /.../ pod pogojem, da se mu, ako se delo za dobro izkaže, po preteku enega leta vrniti ima."

5 O tem razdejanju priča npr. sočasna razglednica z napisom "St. Canzian. - Sv. Kantzian" (sl. 3). Pomni ga tudi ustno izročilo. Elka Bezкова - Gabrijela Mahorčič, se spomni, da je treščilo v turn 1905. leta, ko se je rodil njen brat. Jože Žnidarčič iz Betanje št. 5 pa je slišal, da je takrat en kamen z vrha zvonika padel na njihov vrt. Ko so zvonik popravili, so ga menda naredili za meter nižjega, kot je bil poprej. Po drugem izročilu je treščilo v zvonik že leta 1903 (Žiberna, 1981, 86).

6 Za podatke o tem napisnem kamnu se zahvaljujem arheologu Mateju Župančiču iz Kopra.

7 V zvezi s tem bi bilo treba preveriti ljudsko izročilo iz ust Gabrijele Mahorčič, da so stranski oltar sv. Antona prinesli od drugod, vejetno z bližnjega grada Školja, kjer je bil glavni oltar, kakor priča tabernakelj na njem, ki ga sicer na stranskih oltarjih ni. S tem izročilom se ujema tudi podatek, da je bila na tem gradu kapela sv. Antona Padovanskega (Höfler, 2001, 188).

Sl. 4: Tloris cerkve z vrisanimi tlaki in nagrobnimi ploščami (risba: A. Premk).

Fig. 4: Church plan with marked pavement stones and tombstones (drawing: A. Premk).

V srednji ladji pokriva tla od prvega para arkadnih slopov do opisanega tlaka prezbiterija pravilno oblikovan tlak iz plošč sivga apnenca. Razdeljen je na tri podolžna polja, ki jih razmejujeta pasova ozkih dolgih plošč. S takim pasom iz plošč je obrobljena tudi prednja stranica tlaka v srednji ladji, ob straneh in na koncu pred stopnico tlaka prezbiterija pa nima take obrobe. V širšem srednjem polju so v sprednjem delu diagonalno položene kvadratne plošče, ki merijo 34 krat 34 centimetrov ali kvadratni čevlji. V njegovem drugem delu, v katerem si po sredi tikoma sledijo tri uokvirjene grobnične plošče, pa sestavljajo tlak ob njih večje pravokotne plošče, na katerih je z drobnimi utori nakazana mreža manjših diagonalno usmerjenih kvadratnih plošč. Ožji stranski polji sta v prednjem delu tlakovani s prečno položenimi podolgovatimi ploščami, ki merijo 68 krat 34 centimetrov ali dva kvadratna čevlja, v drugem delu pa s pari kvadratnih plošč. Osnovna mera teh plošč je torej en čevlj, medtem ko so kvadratne plošče v prezbiteriju manjše.

Tlak pod korom, v stranskih ladjah, v presledkih med slopi in za glavnim oltarjem v prezbiteriju je iz pravokotnih sivih apnenčevih plošč, ki so različnih velikosti,

zato je bolj ali manj nepravilen ali neurejen. Neurejen videz še stopnjujejo nagrobne plošče ali epitafi na začetku stranskih ladij, ki so bili sekundarno uporabljeni za tlak.

Plošče tlakov so povečini precej shojene, zlizane. Samo na sredi dolžine stranskih ladij sta manjši pravokotni površini plošč, obdelanih s krempačem, ki so ohranile prvotno hrapavost. Skupna površina teh plošč v levi ladji meri v dolžino 206 centimetrov in 154 centimetrov v širino, v desni ladji pa 178 krat 187 centimetrov. V levi ladji je znotraj te površine tik zida velika plošča z merami 162 krat 78 centimetrov, v desni ladji pa plošča s površino 178 krat 100 centimetrov.

EPITAFI IN GROBNIČNE PLOŠČE

Prva skupina epitafov, uporabljenih za tlak, je na začetku leve, severne ladje in v vmesnem prostoru oziroma prehodu med prvima levima slopoma te ladje. Sestavlja jo pet plošč (kataložne številke 1 do 5).

Na prvi, prečno položeni plošči v ladji ob vogalu prvega slopa, ki ji manjka odlomljeni spodnji del, je v dveh poljih vklesan kratični napis M(ARIA) R(EGINA)

Sl. 5: Skupina epitafov, sekundarno uporabljenih za tlak na začetku severne ladje in v prostoru med slopoma prve arkade (kat. št. 1 – 5) (foto: J. Rupnik).

Fig. 5: Epitaphs that were secondarily used to pave the floor in the northern aisle and between the pillars supporting the first arcade (Catalogues No. 1–5) (photo: J. Rupnik).

D(OMINA) C(OELI) z letnico 1704, ki ga dopolnjujejo simboli krone in dvanajstih zvezdic. Pravokotno nanjo ležita v vzdolžni smeri druga in tretja plošča. Na drugi plošči, ki je razdeljena na tri polja, je v gornjem polju vklesana letnica 1645, v srednjem pa sta s prečko in križem povezani začetnici imena in priimka pokojnika W. Z-ja. Tretja plošča, ki je prvotno rabila za epitafor magistru Jakobu Nicolettiju, umrlemu v Kristusu 7. novembra 1560, je bila leta 1645 sekundarno uporabljena za epitafor pokojnemu G. G-ju. Njegov monogramski napis z letnico je vklesan v spodnjem delu plošče, in sicer tako, da je obrnjen proti prvotnemu napisu. Prvotni Nicolettijev epitafor je torej, postavljen na glavo, služil drugemu pokojniku.

V kontekstu skupine prvih treh plošč je treba omeniti, da ob spodnjem delu prve plošče leži še en kos, ki meri 105 krat 56 centimetrov. Njegova površina je grobo obdelana s špico, robovi pa so dleteni. Možno je, da je ta plošča narobe obrnjen epitafor, uporabljen za tlakovanje.

Ozki prostor med slopoma prve leve arkade pokriva sekundarno uporabljen epitafor, položena podolžno drug za drugim (kat. št. 4 in 5). Prvi je imel dve enako veliki poglobljeni polji in širok izbočen rob, ki je bil kasneje odklesan. Na drugi plošči, ki je imela podoben širok rob, se v podolgovatem poglobljenem polju še vidijo obrisi dveh velikih izbočenih krožnih polj in grbovnega ščita med njima. Vsi ti liki in izbočeni robovi plošč so bili odklesani s špico in v stoletjih zlizani od hoje po njih.

Tudi tlak v prostoru med slopoma prve desne arkade tvorita dve sekundarno uporabljeni nagrobni plošči (kat.

Sl. 6: Heraldčni epitafor z odklesanimi liki (kat. št. 5) (foto: J. Rupnik).

Fig. 6: Heraldic epitaph with engraved figures (Catalogue No. 5) (photo: J. Rupnik).

št. 6 in 7), položeni na enak način kot prejšnji dve. Na prvi plošči sta z utori oblikovani dve enaki pravokotni polji, napisa pa ni opaziti. Tudi druga ima z utori omejeni zgajeni napisni polji in v gornjem polju vklesani začetnici imena in priimka G N, spodaj povezani s prečno črto, na kateri stoji latinski križ. Morda je bil tudi ta nagrobnik namenjen kateremu iz rodbine Nicolettijev.

V prednjem delu južne ladje, iz katerega vodi kamnito dvoravno stopnišče na kor, sta v tlaku dve grobnici na plošči (kat. št. 8 in 9).

Prvo oklepa s treh strani kamnit okvir, ki ima gornji del podkvaste oblike. Desni spodnji vogal plošče in okvirja zakrivajo prve stopnice. V napisnem polju, ki je omejeno samo z utoroma zgoraj in spodaj, je dvovrstični napis, ki vsebuje samo ime pokojnega Jurija Cerkvenika in letnico smrti 1730. Druga grobnična plošča leži nekoliko dalje v desni ladji, vstric drugega arkadnega slopa, in je orientirana od vzhoda proti zahodu. Njen kamniti okvir ima podkvasto oblikovan gornji in spodnji del. Ob gornjem robu plošče je spet vrezana letnica 1730, kakor na prejšnji, na sredi plošče pa je črtno vrezan velik deteljčasti križ s podaljšanim deblom in pod njim nenavadno deformirana mrtvaška glava s prekrizanimi kostema. Ko so odprli to grobnico ali ljudsko žerh, so menda v njej našli balzamirano truplo duhovnika, ki pa je bil brez nosu (Bak, A., 2004).

V srednji ladji oziroma v njeni drugi polovici si druga za drugo sledijo tri grobnične plošče, ki pokrivajo vhod v kripto (kat. št. 10, 11, 12). Okvir tretje, zadnje plošče se dotika stopnice v ladjo pomaknjenega tlaka prezbiterja. Prva in tretja plošča imata popolna okvirja, katerih gornji in spodnji del sta podkvasto oblikovana, srednja pa je uokvirjena samo ob krajih in spodaj.

Prva plošča z nekoliko izbočenim robom in prav ta-

ko izbočenima gladkima napisnima poljema, ki jih med sabo ločijo plitvi žlebasti utori, ima v spodnjem polju precej zlizan latinski napis, iz katerega se lahko razbere, da je to grobnico (*molumentum*) leta 166[.] dal narediti Nikolaj Cerkvenik.

Na drugi, zelo kratki plošči, ki je skoraj kvadrataste oblike, je na sredi črtno vklesana mrtvaška glava s prekrižanima kostema, nad njo in pod njo pa se bere zelo zabrisan latinski elegični distih. Poslovenjen se glasi takole: *V krutem (tu) grobu ležé, kot vidiš, kosti pokopane, / duši, ki čisti se (še), prosijo svetih darov.* Tudi ta je moral biti vklesan v 17. stoletju.

Tretja grobnična plošča je največja in je iz črnega, grobo zglaženega apnenca (morda kasnejši nadomestek prvotne). Napis je vklesan na gornjem delu okvirja. Precej zlizano kratko latinsko besedilo v lepo, pravilno oblikovanih črkah sporoča samo, da je Jakob Nicoletti umrl v letu odrešenja 1[560?]. To je torej že drugi nagrobni napis tega pokojnika.

Na koncu je treba omeniti še dve domnevni grobnični plošči (kat. št. 13 in 14), ki sta vgrajeni v tlak prezbiterija tik za glavnim oltarjem, vsaka na svoji strani. Preprosti plošči sta približno enako široki in obe imata blizu gornjega roba vklesano luknjo, verjetno za železno sidro. Samo na levi izmed njiju je videti nerazločne sledove vklesanega enovrstičnega napisa.

Vseh nagrobnih, grobničnih ali njim podobnih plošč je torej štirinajst. Vse so iz sivega enotnega ali školjčnega apnenca, le ena je iz črnega apnenca. Nekatere so

obdelane s krempačem, druge so zglažene. Večina plošč nekdanjih epitafov iz 16. in 17. stoletja v tlaku stranskih ladij meri v višino 169 centimetrov do 170,5 centimetra (kat. št. 2, 3, 4, 6). Po višini sodi sem tudi grobnična plošča iz leta 1730 (kat. št. 9). Ta približno ustreza meri enega sežnja ali petih čevljev, ki je izpričana za 18. stoletje. Njihove širine so bolj raznovrstne, in sicer v razponu od 64 do 77,5 centimetra. Za dva epitafa (kat. št. 1 in 5), ki imata enako širino 62 centimetrov in sta oba na enem koncu odlomljena, se lahko s precejšnjo gotovostjo rekonstruira celotno dolžino okrog 157 centimetrov. Pri grobnicah v srednji ladji se ne more več govoriti o enotnih merah, temveč je vsaka izmed treh plošč daljša: prva meri v dolžino 68 centimetrov, druga 80,5 centimetra, tretja pa kar 200,5 centimetra.

Po oblikovni plati so epitafi zelo skromni, za grobnice pa velja to še bolj. To so bolj ali manj preproste pravokotne podolgovate plošče, ki imajo enotne ravne ploskve ali ploskve, razdeljene na več polj z ozkimi ali širšimi utori, nekatere s širokimi utori pa imajo nekoliko bolj razgibano površino z navidezno izbočenimi robovi ter napisnimi, grbovnimi ali praznimi polji. Okrasja na njih pravzaprav ni, je pa nekaj verskih simbolov in znakov: Marijina krona in dvanajst zvezdic, ki imajo poleg simbolnega pomena tudi vlogo interpunkcijskih znamenj; deteljasti križ in dve mrtvaški glavi s prekrižanimi kostmi kot simbola smrti. Samo na enem epitafu je bil sklesan grbovni ščit, a o morebitnem grbu na njem ni več niti sledu.

Sl. 7: Grobnična plošča z deteljčastim križem in mrtvaško glavo (kat. št. 9) (foto: J. Rupnik).

Fig. 7: Tombstone with a cross bottonnée and a skull (Catalogue No. 9) (photo: J. Rupnik).

KRONOLOGIJA NAPISOV

Večina napisov na ploščah v glavnem navaja samo imena pokojnikov in letnice smrti. Najstarejša letnica je 1560, ki nastopa prvič na epitafu Jakoba Nicolettija, drugič na njegovi grobnici. Sledita ji dve letnici 1645 na epitafih G. G-ja in W. Z-ja, nato letnica 166[.] na grobnici Nikolaja Cerkenika, letnica 1704 na plošči Marije Kraljice ter nazadnje dve letnici 1730 na grobnicah Jurija Cerkenika in neznanega pokojnika v južni ladji.

Nedatirane plošče bomo skušali datirati glede na njihove oblikovne značilnosti, mesto v cerkvenem tlaku in soseščino datiranih plošč. Grobnična plošča z distihom v srednji ladji, ki leži med grobničnima ploščama z letnicama 1560 in 166[.], je glede na svoje mesto v tem nizu najverjetneje nastala v 17. stoletju, in sicer pred zadnjo omenjeno letnico. Tudi plošča s povezanimi začetnicama G. N-ja je najbrže iz 17. stoletja, ko so bile podobno oblikovane začetnice na napisnih kamnih v naših krajih najbolj pogostne, ali kvečjemu iz začetka 18. stoletja. Grbovno ploščo, ki ima enake mere kot Marijina plošča, pa bi lahko uvrstili na začetek 18. stoletja.

O POKOJNIKIH Z NAPISNIH KAMNOV

Večine imen pokojnikov od 16. do 18. stoletja, ki smo jih prebrali na epitafih in grobničnih ploščah, ni mogoče najti v matičnih knjigah uvodoma omenjenih župnij. Iz 16. stoletja ni nobene matice, iz 17. stoletja pa sta najstarejši in edini matici rojstna knjiga za kaplanijo Lokev, ki se začne z letom 1664, in mrliška knjiga za župnijo Vreme z začetnim vpisom leta 1684.⁸

Nicolettijev, ki so dobili plemiški naslov vsaj na začetku 18. stoletja, ne zasledimo niti v rodoslovnih priročnikih. K sreči si lahko pomagamo z nekaterimi podatki z epitafa Nicolettijev na postojnski župnijski cerkvi sv. Štefana, ki je nekakšen povzetek rodovnika te rodbine. Iz tega epitafa, ki ga je dal postaviti leta 1722 Jožef de Nicoletti, cesarski gubernator v Lipici, se izve, da je že leta 1645 Sebastian de Nicoletti postavil (spomenik) svojim dragim pokojnikom: dedu Jakobu, umrlemu leta 1560, ter očetu Petru in stricu Antonu, ki sta umrla v letih 1626 in 1620.⁹ Če pomislimo, da je bil 1645. leta Jakobov epitaf uporabljen za drugega pokojnika, se kar vsiljuje sklep, da je Sebastian de Nicoletti tedaj dal narediti svojemu dedu (in drugim prednikom) prav to gro-

bnico v škocjanski cerkvi, na katero sta bila ponovno vklesana dedovo ime in letnica 1560.

V Jakobovi grobnici verjetno počivajo tudi posmrtni ostanki njegovih sinov Antona in Petra. Slednji se morda skriva tudi za začetnicama P. N. v kratičnem napisu na glavni fasadi cerkve. Če domnevamo pravilno, bi to najbrž pomenilo, da je bil eden izmed dveh cerkvenih ključarjev.

Iz drugega vira vemo, da sta v 17. stoletju iz rodu Nicolettijev izšla tudi dva duhovnika. Jurij Nicoletti je služboval kot kooperator v župniji Brezovica v Brkinih v letih 1667–1668, Peter Anton Nicoletti pa je bil v isti župniji župnik v letih 1696–1698 (Rožič, 1955, 27, 28). Zelo verjetno je, da njuni trupli počivata v družinski grobnici v Škocjanu. V prid temu govori tudi že omenjeno izročilo, da so pri odprtju grobnice videli v njej mrliče v duhovniških oblačilih (Žiberna, 1981, 86).

Tudi o drugih pokojnikih iz grobnic v Škocjanu ni najti podatkov v ohranjenih matičnih knjigah. Glede na pogostnost nekaterih priimkov v takratni vremski župniji pa lahko sklepamo, da začetnici Z (= C) in C skoraj zanesljivo pomenita Cerkenika, začetnica G pa Gombača. Najstarejši iz mrliške matice znani Gombači, se pravi s konca 17. stoletja, so bili iz Gornjih in Dolnjih Vrem. Cerkeniki so bili konec 17. in na začetku 18. stoletja povečini iz Gornjih Vrem, v prvih desetletjih 18. stoletja pa jih zasledimo tudi na Gradišču, v Matavunu in Naklem. Njihovi zadnji počivališči sta bili na pokopališču pri župnijski cerkvi v Vremah in na pokopališču sv. Kancijana v Taboru (ŽAV, 1).

POVZETEK HISTORIATA EPITAFOV, GROBNIC IN TLAKOV V CERKVI V NJIHOVIH MEDSEBOJNIH RAZMERJIH

Naredimo še kratek povzetek etap nastajanja opisanih napisnih kamnov in sprememb njihove namembnosti v soodvisnosti s preurejanjem in opremljanjem notranjščine škocjanske cerkve od njene gotске faze do prve tretjine 18. stoletja, ko se je najbrž ustalila podoba, kakršna se v glavnem vidi še danes.

V gotski ladji, ki je obsegala današnjo srednjo ladjo, je bil v eni izmed sten vzidan prvi znani epitaf, posvečen Jakobu Nicolettiju (1560). Ali je bila že tedaj v njej grobnica, ni mogoče reči. Morda bi lahko odgovorili na to vprašanje, če bi si ogledali obstoječo grobnico.

8 V ŽA Lokev obsega prva rojstna knjiga leta 1664–1733. V ŽA Vreme zajema najstarejša mrliška matica leta 1684–1780, najstarejša p o-ročna knjiga pa leta 1717–1804.

9 V prevodu Franceta Barage se napis glasi: *Bogu najboljšemu najvišjemu. Sebastian de Nicoletti, vnet za pravo pobožnost, postavil 1645. dragim že pokojnim prednikom: očetu Petru 1626., stricu Antonu 1620. in dedu Jakobu 1560. Sebi in dedičem postavila o bnavljavca starožitnosti in ljubitelja dedne (prastare) pobožnosti Janez Gašper de Nicoletti, državni plemič in cesarski gubernator v Lipici, ob smrti 23. februarja 1722, ter Jožef de Nicoletti, nečak po bratu in dedič po istem (tem svojem) stricu nenavadnega zgleda, cesarski gubernator v Lipici, za življenje.* – Janez Gašper de Nicoletti je v letih 1703–1705 zgradil kobilarno v Lipici, o čemer pričata tam vzidani dve sočasni napisni plošči. V MMK Vreme 1684–1780 pa se bere, da je bil 25. februarja 1722 pokopan na pokopališču sv. Kancijana v Tabru.

Po povečanju in širitvi cerkve v začetku 17. stoletja se je do začetka 18. stoletja postopoma večalo število epitafov v njenih stenah. V letu 1645 sta bila postavljena dva epitafa – v enem primeru je bil sekundarno uporabljen epitaf Jakoba Nicolettija, ki je tako dobil novo vlogo že v letu, ko je prvo odslužil –, do leta 1704 sta se jima pridružila še dva.

1645. leta je bila zgrajena grobnica Nicolettijev v srednji ladji, čeprav je v napisu na njej vklesana samo precej starejša letnica smrti Jakoba Nicolettija. Poleg že navedenega epigrafskega podatka govorijo v prid tej tezi tudi črke napisa v baročni kapitali, ki se močno razlikujejo od rustikalno oblikovanega napisa na Jakobovem epitafu, pa tudi neposredna sosesčina podobne grobnične plošče iz šestdesetih let istega stoletja. Sočasno z Nicolettijevo grobnico je moral biti položen tudi tlak v srednji ladji, ki je tedaj segal v isti ravnini do slavaloka prezbiterija.

Navada, da se v cerkvi pokopavajo predstavniki posvetne gospode in duhovščine, se je nadaljevala še dlje v 18. stoletje. To je po eni strani povzdigovalo ugled njihovih družin, po drugi pa je s tem Cerkev dobivala dodatne dohodke, saj je bilo treba za tak pokop posebej plačati.¹⁰ Tako sta 1730. leta nastali tudi grobnici na začetku desne ladje.

Vse kaže, da spadata ti dve grobnici v sklop temeljitega in velikopoteznega preurejanja, opremljanja in lepšanja cerkvene notranjščine. Nekako v istem času so postavili nov glavni oltar in stranska oltarja na koncu stranskih ladij na nov enotni tlak prezbiterija, ki je bil podaljšan v vse tri ladje, hkrati pa so s cerkvenih sten odstranili epitafe. Takrat so morali narediti tudi tlak v stranskih ladjah. Pri tem so ravnali prav tako varčno kakor pri širitvi cerkve, ko so ponovno vzdicali stara okna. Del plošč so najbrž dobili iz prvotnega tlaka na koncu srednje ladje, v katero je bil tedaj podaljšan črno-beli tlak prezbiterija. Tudi odsluženih epitafov niso zavrgli, temveč so jih pragmatično porabili kot navadne plošče za tlak. Epitaf Jakoba Nicolettija je tedaj dobil že tretjo namembnost.

KATALOG NAPISOV

Napisi na nekdanjem pokopališču ob cerkvi

1. Letnica na obzidnem portonu, 1664

Porton je oblikovan s profiliranima bazama, valovito profiliranima pokončnikoma z bisernim nizom po sredi, profiliranima kapiteloma in nastavkoma v obliki obeliskov. Siv školjčni apnenec, obdelan s krempačem. Mere

nastavkov: levi - 77 cm + 31,5 cm x 32 cm; desni: 96 cm x 30,5 cm x 31 cm. Mere napisnih polj - levo: 6 cm x 31,5 cm; desno: 5,5 cm x 30,5 cm. Višina števka: 4 – 2,5 cm.¹¹ Klinasti utori števk.

Na spodnjem pasu nastavkov je vrezana deljena in razprta letnica:

J 6 6 4

2. Nagrobnik Antona Delesa v tleh ob severnem zidu, 1853

Med severnim zidom obzidja in zvonikom je v travnatih tleh vkopana napisna plošča, ki je precej razpokana in z zabrisanim napisom. V gornjem delu je okrašena s križem in dvema vazama s cveticami v plitvem reliefu. Siv, potemnel apnenec, zglažen. Mere: 81,5 cm x 47,5 cm. Mere napisnega polja: 28 cm x 29 cm. Osemvrstični napis, ki je danes s prostimi očmi nečitljiv, se glasi:

TUKAJ JE POKOPAN
ANTON OD ANTON
DELES IS SKOZIANA
+ IE V 14. LETO
SVOIE STAROSTI 14.
NOVEMBRA 1853.
UMERL. DONS MENI
IUTRI TEBI.

Komentar:

Sodeč po nepopolnih podatkih iz škocjanske družinske knjige je bil pokojni Anton Deles, Antonov sin, po vsej verjetnosti od Delézovih, hišna številka 9 / 7 / 16.

Prvi je leta 1941 prepisal ta napis duhovnik in domoznanec Virgil Šček. V njegovih rokopisnih Paberkih se bere takole: "Tukaj je pokopan Anton Deles is Skoxiana ki je u 14 letu svoje starosti 14 novembra 1853 umrl. Dons meni jutri tebi."

Gornje besedilo napisa je bilo objavljeno leta 1950 v seriji prispevkov z naslovom Primorski ljudski napisi, ki jih je objavljala etnolog Milko Matičetov v listih Ljudski tednik, 1947–1948, 1950–1951, Primorski dnevnik, 1951, in Slovenski Jadran, 1953, temelji pa na prepisu z malimi črkami, ki ga je leta 1950 opravil vremski župnik Alojz Gulič in poslal Milku Matičetovemu. Tukaj je prepis z velikimi črkami, kakor je še moč videti na plošči. Zaradi zabrisanosti napisa ni bilo mogoče preveriti v celoti in popraviti morebitnih nedoslednosti citiranega prepisa.

¹⁰ V mrljskih knjigah župnije Vipava iz 18. stoletja je na primer najti številne zapise o takih pokopih in zneskih, ki so jih plačevali za pokop v cerkveni grobnici (*monumentum*). V mrljski matici župnije Vreme pa ni najti nobenega takega podatka. Tudi pokojnike pl e-menitega rodu so, sodeč po vpisih v njej, pokopavali na pokopališču sv. Kancijana v Taboru ali v Vr emah.

¹¹ Mere so navedene v zaporedju: višina krat dolžina krat širina (debelina, globina). V primerih, ko je mera predmeta pomanjkljiva, ker je njegov del odlomljen ali zakrit, je izmerjeni meri dodan znak +.

V času, ko ga je prepisoval Alojz Gulič, je nagrobna plošča menda ležala na tleh za škocjansko cerkvijo; po izjavi štiriindevetdesetletne Gabrijele Mahorčič iz Naklega pa leži plošča na sedanjem mestu, odkar pomni.

Viri: ŠAK, 1; ŽAL, 2.; Mahorčič, 2005; Žnidarčič, 2005.

3. Nagrobnik ob zidu na južni strani, pod cipreso, 1877

Nagrobnik je historistično oblikovan kot visoka masivna plošča s tristopenjskim podstavkom, zgoraj okrašena s tremi kvadratnimi stolpiči. Siv enotni apnenec, zglajen (obnovljen). Mere nagrobnika: 207 cm x 81,5 / 66 / 57 / 53,5 cm x 40 / 24 / 16 / 13 cm. Mere napisnega polja: 54 cm x 31,5 cm. Avtor: kamnosek L. Vodnik, ki se je podpisal na tretjem podstavku zgoraj desno: L. Vodnik / u Ljubljani.

Devetvrstični napis v poglobljenem napisnem polju, ki je zaključeno s tremi šilastimi loki, se glasi:

Tukaj počiva
JOŽEF
MAHORČIČ
umerl v 68 letu
10. maja 1831.

Večen mu spomin!

Postavil njegov unuk
Rajmund Mahorčič.
10. maja. 1877.

Komentar:

Jožef Mahorčič, ki je umrl leta 1831, izvira iz premožne in veljavne rodbine Bezkovih v Naklem. V rodovniku, ki ga hranijo v hišnem arhivu, je zapisano, da se je rodil 17. 3. 1763. Poročil se je z Uršo in z njo imel veliko otrok. Menda je po njem poimenovan del jame v Škocjanskih jamah. Na spomeniku je kot datum njegove smrti naveden 10. maj 1831, medtem ko v rodovniku piše, da je umrl 16. maja 1831.

Rajmund Mahorčič, ki je postavil nagrobnik dedu Jožefu 46 let za tem, se je rodil 28. junija 1840 v Brežcu pri Divači, umrl pa je 25. januarja 1895 v Sežani. Bil je eden izmed prvih slovenskih narodnih buditeljev na Krasu, poslanec v goriškem deželnem zboru, večletni sežanski župan, član okrajnega šolskega sveta in raznih komisij.

Nagrobnik je naredil kamnoseški mojster in gostilničar Lovrenc Vodnik iz Podutika pri Ljubljani. Na Primorskem so njegovi nagrobniki zelo redki, razmeroma številni pa so nagrobniki s podpisom njegovega sina Alojzija Vodnika, ki je prevzel očetovo kamnoseško podjetje po njegovi smrti leta 1891.

Viri: ZAB, 1; Kjuder, 1971, 410; Marušič, 1983, 330; Bevčič, Savnik, 1968, 336; Šorin, Andrejka, 1986, 503; Žiberna, 1981, 83.

Napisi na zunanjšini cerkve

1. Letnica na prekladi glavnega portala, 1607

Siv školjčni apnenec, obdelan s kremračem. Svetle mere: 210,5 cm x 143 cm. Mere preklade: 25,5 cm x 184 cm x 35 cm. Mere dejanskega napisnega polja: 13 cm x 66 cm. Višina števka: 9,7 – 6,5 cm. Vkllesane so s krepkimi klinastimi utori, razprto in brez oblikovnih posebnosti:

I 6 0 7

2. Dvovrstični kratični napis na kamnu v glavni fadi, na stiku srednje in leve ladje; 1613

Siv apnenec, obdelan s kremračem. Mere: 18 cm x 48 cm. Višina števka in črk: 1) 5,2 – 8,1 cm; 9 cm; 2) 5 – 4,7 cm; 5,7 – 5,6 cm; 6,4 cm. Ozki utori znakov približno klinastega prereza.

I · 6 · I · 3 · IHS

1613. IHS.

M RA · A[±]R P[±]N

MRA. A. R. P. N.

Pisava: baročna kapitala; ligatura RA, trikotne pike; drugi križec na prečki je višji in sega v prvo vrstico ter se dotika črke S.

Komentar:

Para začetnic imen in priimkov po vsej verjetnosti pripadata cerkvenima ključarjema, ki sta vodila dozidavo cerkve. Drugi par začetnic verjetno pomeni Petra Nicolettija iz rodbine Nicolettijev, iz katere izhaja nekaj upravnikov cesarske kobilarne v Lipici.

3. Letnica na prekladi zazidanega portala v zahodni steni zakristije, 1841

Svetlo siv, pretežno enotni apnenec, obdelan s finim kremračem. V razprto vklesani letnici sta okrašena tisočica in odprta osmica:

I 8 4 I

4. Letnica na prednjem loku pritlične lope samostojnega zvonika, 1858

Siv apnenec, klesan s kremračem. V gladkem pravokotnem napisnem polju je vrezana letnica z zgoraj odprtima osmicama:

1858

Komentar:

Z letnico 1858 je datirana prva faza graditve zvonika, ki je bil dograjen šele leta 1879.

Vir: ZAB, 2.

Napisi v cerkvi

Grobnične, nagrobne in druge napisne plošče v tlaku leve ladje

1. Plošča z Marijinim napisom, 1704

Prva napisna plošča leži v tlaku ob prvem slopu prve leve arkade in gleda od juga proti severu. V spodnjem delu je odlomljena. Napisno ploskev z vrezanimi geometrijskimi in simbolnimi liki omejujejo utori, ki hkrati zamejujejo njene zunanje robove. Uokvirjena ploskev je z enakim utorom razdeljena na dve polji, na odlomljenem kosu pa je bilo še tretje polje.

Vsi liki v napisni ploskvi so vrezani z utori. V gornje polje, ki je nekoliko nižje od spodnjega, je vrezan krog, ki se dotika stranic polja. V njegovem gornjem delu je vrezana preprosta krona, ki je deloma poškodovana, ob njej pa sta črtno vrezani stilizirani šesterokraki zvezdici. Pod njo sta vklesani kratiki M R, ki sta med sabo ločeni in ob krajih obdani s pokončnima paroma enakih zvezdic (ki sta kakor dve dvopičji). V drugi vrstici je vklesana letnica 1704. V spodnjem polju sta vrezana dva zrcalno obrnjena polkroga, ki se prilegata k pokončnima stranicama polja. V njima je drugi del kratičnega napisa, ki obsega črki D in C. Ti črki pa sta obdani s po eno zvezdico zgoraj in spodaj. Vseh zvezdic je torej dvanaest.

Siv školjčni apnenec, ki se kruši in lušči; grobo zglažen. Mere plošče: 118 cm x 62 cm. Mere napisnih polj: 1) premer 41 cm; 2) polmer 19 cm; 3) polmer 20 cm. Mere dejanskih napisnih polj: M R: 14 cm x 30 cm; letnica: 11 cm x 30 cm. Višina znakov: 1) črki: 12,5 – 14 cm; letnica: 9,5 – 5,2 cm; 2) 10,5 cm; 3) 12,5 cm. Nevešči klinasti utori znakov.

Trivrstični kratični napis z letnico se glasi:

M R	M(ARIA) R(EGINA)
I 7 o 4	1704
D C	D(OMINA) C(OELI).

Marija kraljica nebeška gospa.¹²

Komentar:

V 17. stoletju in kasneje se je v Avstriji močno razširilo čaščenje Marije. 18. maja 1647 je bila celotna Avstrija posvečena Brezmadežni. Vidna znamenja tega čaščenja so bili številni stebri z njenim kipom (v Ljubljani so ga postavili leta 1682). Nenavadno pa je, da v škocjanski cerkvi slavi Marijo kraljico napis, vklesan na nagrobnem kamnu. Lahko bi bil namenjen pokojnim bratom in sestram bratovščine device Marije, ki je arhivsko izpričana v Vremah.

Vir: ŽAV, 2.

2. Epitaf W. Z., 1645

Druga plošča leži pravokotno na spodnji del prve plošče in gleda v smeri vzhod-zahod. Njena ploskev je z vseh strani omejena z ozkimi žlebiči in razdeljena na tri polja. Zgornje in spodnje polje sta enako veliki in skoraj kvadratni, srednje polje pa je ležeč pravokotnik. V gornjem polju je z odprtimi klinastimi utori vklesana letnica 1645, v srednjem pa sta veliki začetnici pokojnika W. Z.

Siv apnenec, ki se lušči; obdelan s krempačem in približno zglažen ali shojen. Mere plošče: 169,5 cm x 73,5 cm. Mere napisnih polj: 1) 52 cm x 46 cm; 2) 33 cm x 46 cm. Mere dejanskih napisnih polj: 1) 17 cm x 42 cm; 2) 16 cm x 41 cm. Višina števk in črk: 1) 12 – 9 cm; 2) 13,2 – 12,5 cm.

Pisava: baročna kapitala; ukrivljena tisočica z okrepjeno glavo, štirica z enako dolgima deblom in prečko, dvojni W s prekrizanima notranjima krakoma, črka Z z ukrivljenim spodnjim delom kraka, ki se nadaljuje z ukrivljeno spodnjo ramo. Posebnost je v tem, da sta začetni črki imena in priimka povezani z dolgo prečko, njo pa seka podaljšano deblo kombiniranega latinskega in andrejevega križa.¹³

I 6 4 S 1645.

W⁺†Z W. Z.

Komentar:

Glede na napise drugih pokojnikov v cerkvi, med katerimi sta dva s priimkom Cerkenik, se verjetno tudi ta nanaša na nekega Cerkenika. Ta priimek je pogost v bližnji okolici. Medtem ko drugi nastopajo v latinskih besedilih, je ta edini iz nemškega konteksta in v nemškem pravopisu. Začetnica W pa je najbrž pripadala nekemu Wolfgangu, Volbenku.

¹² Napise je pomagal prebrati in jih je prevedel France Baraga, nekaj komentarjev in koristnih nasvetov pa je prispeval Alessio Stasi. Obema se prisrčno zahvaljujem za pomoč.

¹³ Sodeč po doslej znanem epigrafskem gradivu na Primorskem, je opisana oblika med sabo povezanih začetnic imena in priimka značilna za 17. stoletje in omogoča približno datiranje predmetov, na katerih nastopa. Na vezni prečki monograma navadno stoji eden izmed teh simbolov: latinski križ, deblo z andrejevim križem ali štirica, ki je izpeljana iz Merkurjevega emblema: palice s pr epletenima kačama.

3. Dvojni epitaf mojstra Jakoba Nicolettija, 1560, in G. G-ja, 1645

Tretja napisna plošča v tlaku leve ladje leži desno vstric druge plošče in prav tako pravokotno na prvo ploščo. Imela je širok izbočen rob, ki je bil kasneje grobo odklesan. Na njej sta vklesana dva napisa iz dveh obdobj. Starejši gleda od zahoda proti vzhodu, mlajši pa od vzhoda proti zahodu.

Siv enotni apnenec, s številnimi majhnimi poškodbami; grobo zglažen, ponekod še opazni sledovi obdelave s krempačem. Mere plošče: 169 cm x 69 cm. Mere celotnega napisnega polja: 149 cm x 51 cm.

Prvi napis:

Mere dejanskega napisnega polja: 72 cm x 50 cm. Višina znakov: 1) 8 – 4 cm; 2) 8,5 – 4,5 cm; 3) 9 – 5,8 cm; 4) 5,6 – 7,2 cm; 5) 5,5 – 12 cm; 6) 7,5 – 10,5 cm; 7) 5,2 – 12,4 cm. Klinasti utori črk.

Pisava: kapitala, rustikalno izvedena; v desno ukrivljena tisočica, I in J s piko, G z repom pod osnovnico, M z nagnjenima debloma in nestičnima krakoma; trikotne pike. Posebnost: V namesto Y.

Večji del zadnjega zloga TI je zakril oziroma zabrisal rep drugega G-ja iz drugega napisa.

Drugi napis:

Mere dejanskega napisnega polja: 76 cm x 50 cm. Višina znakov: 1) 13,7 – 7,7 cm; 2) 16,5 – 19 – 17,5 cm. Klinasti utori, zelo krepki pri tisočici.

Pisava: baročna kapitala; črki monograma sta povezani s prečko, na kateri stoji latinski križ.

Prvi, osemvrstični napis:¹⁴

SVB ANNO
DNI: IS-6o 7
DI[E] · 9BRIS
O[B] V T IN
CRISTO GI
STE[R] JAC
M O NICOLE
[TI]

SVB ANNO
D(OMI)NI 1560. 7.
DI[E] NOVEMBRIS
O[B]YT IN
CRISTO /MA/GI=
STE[R] JAC/O=
MO NICOLE=
[TI].

Leta Gospodovega 1560 je 7. dne novembra umrl v Kristusu mojster Jakob Nicoletti.

Drugi napis v dveh vrsticah:

I 6 4 5

1645.

G⁺G

G. G.

Komentar:

Epitaf mojstra Jakoba Nicolettija – njegovo ime je zapisano v narečni različici Jacomo – je bil po vsej verjetnosti vzidan v eno izmed sten v nekdanji gotski cerkvi sv. Kancijana. Ko je bila v 17. stoletju povečana cerkev in narejena grobnica Nicolettijev, na katero je bilo ponovno vklesano ime Jakoba Nicolettija, je bil odslužen epitaf 1645. leta sekundarno uporabljen za G. G-ja.

Jacomo Nicoletti je prvo znano ime iz te rodbine, ki se je kasneje povzpela do plemiškega stanu. V pisnih virih in literaturi ga ni zaslediti, izmenoma se omenja samo še na epitafu Nicolettijev v južni steni cerkve sv. Štefana v Postojni. Kaj je bil, se ne ve, oznaka /ma/gister, ki se tako skrajšana lahko pripiše kamnosekovi površnosti, pa bi lahko pomenila tudi zidarskega mojstra.

Druga začetnica verjetno pomeni priimek Gombač, ki je v okolici pogost.

4. in 5. Nagrobni plošči brez napisov

Tlak v ozkem vmesnem prostoru med slopoma prve leve arkade tvorita sekundarno uporabljeni podolgovati nagrobni plošči, položeni podolžno druga za drugo v smeri od vzhoda proti zahodu.

Na prvi plošči iz sivega apnenca, ki meri 169 cm krat 64 cm, je videti, da je imela izbočen rob, širok 12 centimetrov. Enako širok pas jo je delil na dve enako veliki poglobljeni polji, a je bil potem odklesan. V shojenih poljih, ki sta rahlo preklesani s špico, ni opaziti sledov napisov. Le v gornjem polju je ostala rahla izbočina, ki priča o odklesanem liku.

Tudi na drugi nagrobni plošči iz enakega sivega apnenca, ki meri 146 cm + krat 62 cm, je videti, da je imela izbočen rob, širok 11 centimetrov. V podolgovatem poglobljenem polju pa so še prepoznavni obrisi dveh velikih izbočenih krožnih polj in grbovnega ščita med njima. Vsi ti liki so bili odklesani s špico in v stoletjih zlizani od hoje. Plošči je bil tudi odbit gornji rob.

Nagrobne in grobnične plošče v tlaku desne ladje

Tlak v vmesnem prostoru med slopoma prve desne arkade, ki loči srednjo in desno ladjo, prav tako tvorita dve sekundarno uporabljeni nagrobni plošči, položeni podolžno druga za drugo v smeri vzhod–zahod.

6. Plošča s pravokotnima poljema

Šesta plošča iz sivega apnenca ima zglaženo in shojeno ravno ploskev, v kateri sta z utori oblikovani dve enaki pravokotni polji. Kot kaže, na njej ni bilo napisa. Mere plošče: 170,5 cm x 67 cm. Mere polj: 63 cm x 39,5 cm.

¹⁴ Tilde iz izvirnega napisa so v prepisu nadomeščene s podčrtaji.

7. Plošča G. N-ja, verjetno 17. stoletje

Sedma plošča je prav tako sekundarno uporabljena za tlak. Na njeni ploskvi sta drugo nad drugim dve zglajeni napisni polji, omejeni z ozkimi utori. Ploskev je nekoliko razgibana s tremi širokimi prečnimi utori: srednji je vdolben med obema poljema, krajna dva pa potekata med gornjim poljem in gornjim robom ter med spodnjim poljem in spodnjim robom plošče.

Siv apnenec, ki se lušči; verjetno obdelan s krempačem, a potem zlizan s hojo. Mere plošče: 160,5 cm x 59 cm. Mere napisnega polja: 50 cm x 37 cm. Mere dejanskega napisnega polja: 18 cm x 24 cm. Višina črk: 8 cm. Pisava: baročna kapitla.

V gornjem polju sta s klinastimi utori vklesani začetnici imena in priimka, ki sta spodaj povezani s prečno črto, na kateri stoji latinski križ:

$$G^{\pm}N$$

Komentar:

Tudi G. N. bi utegnil pripadati rodbini Nicolettijev.

8. Grobnična plošča Jurija Cerkvenika, 1730

Osma plošča je prva izmed dveh grobničnih plošč na začetku desne ladje. Leži v smeri vzhod-zahod. S treh strani jo oklepa kamnit okvir, ki ima gornji del podkvaste oblike, na spodnji strani pa manjka. Desni spodnji del plošče in okvirja zakrivajo prve stopnice dvoravnega kamnitega stopnišča na pevski kor. V gornjem delu plošče je vdelano železno sidro za dviganje plošče. Nekoliko nižje je napisno polje, ki je omejeno samo z utoroma zgoraj in spodaj.

Siv školjčni apnenec. Mere okvirja: 176 cm x 97 cm; širina okvirja: 19 / 16,5 cm. Mere plošče: 163 cm x 56,5 cm. Mere napisnega polja: 19 cm x 56 cm. Višina črk in števč: 1) 5,2 – 6,8 cm; 2) 7,3 – 5,5 cm. Pisava: baročna kapitla; odprt Q z repom nad osnovnico, N z nagnjenima debloma; trikotne pike.

Dvovrstični napis, vklesan s klinastimi, a že nekoliko zlizanimi utori, se glasi:

. I · V · R · I · CE · RQEI · IVRI CERQ/V/EI=
N · IC · H : I. 7 · 3 · 0 NICH. 1730.

Komentar:

Letnica 1730 lahko pomeni leto smrti Jurija Cerkvenika, ki pa v vremski mrliški matici ni izpričana, ali pa leto, ko je kupil grobnico.

9. Grobnična plošča s križem in mrtvaško glavo, 1730

Naslednja plošča leži nekoliko naprej od prve plošče v desni ladji, vzporedno z drugim slopom prve desne arkade. Orientirana je od vzhoda proti zahodu. Oklepa jo kamnit okvir, katerega gornji in spodnji del sta podkvasto oblikovana. Plošča ima v gornjem in spodnjem delu gib-

ljiva železna obročka za dviganje plošče oziroma za odpiranje grobnice. V osrednjem delu je črtno vklesan velik deteljčasti križ s podaljšanim deblom, na katerem sta samo stranska lista trilesta, pod njim pa je nenavadno oblikovana mrtvaška glava s prekrizanimi kostema.

Siv školjčni apnenec, zglajen in shojen. Gornja vogala plošče sta poševno prelomljena. Mere okvirja: 201 cm x 110 cm. Mere plošče: 168,5 cm x 77,5 cm. Mere dejanskega napisnega polja: 11 cm x 36 cm. Višina števč: 9,3 – 6,5 cm. Pisava: tisočica s piko, spodaj razcepljena; trikotne pike.

Pod gornjim robom plošče je s klinastimi utori, ki so že nekoliko zlizani od hoje, vklesana letnica:

· I · 7 · 3 · 0 ·

Grobnične plošče v srednji ladji

V drugi polovici srednje ladje si tikoma sledijo tri grobnične plošče z okvirji. Okvir zadnje plošče se dotika stopnice, s katero se začenja daleč v ladijski prostor pomaknjen višji tlak prezbiterija. Prva in tretja imata popolna okvirja, katerih gornji in spodnji del sta podkvasto oblikovana, srednje pa je uokvirjena samo bočno in na spodnji strani.

10. Grobnična plošča Nikolaja Cerkvenika, 166[.]

Prva v nizu treh grobničnih plošč gleda proti vzhodu. Je reliefno oblikovana: z nekoliko izbočenim robom in prav tako izbočenima gladkima napisnima poljema, ki jih med sabo ločijo plitvi žlebasti utori. V zgornjem polju je izdolbena kvadratna luknja za sidro, v spodnjem pa je enaka luknja z ostankom železnega sidra.

Plošča je iz lisastega sivega enotnega apnenca s toplim odtenkom, okvir pa iz sivega enotnega apnenca. Oba sta zglajena in shojena. Mere okvirja: 202 cm x 108 cm. Mere plošče: 169 cm x 67 cm. Mere napisnega polja: 68 cm x 45 cm. Višina znakov: 1) 6,2 – 7 cm; 2) 6 – 5,5 cm; 3) 7 – 6,3 cm; 4) 7,5 – 5,8 cm; 5) 8,3 – 7,2 cm; 6) 4,8 – 4,6 cm. Pisava: baročna kapitla; Q podoben malemu e-ju. Ne prav večje vklesani klinasti utori znakov.

V spodnjem polju je precej zlizan napis, ki je najbrž štel sedem vrstic:

I. 6. 6. [.]
H[OC M]O
L[V]ME[N]TV
[NIC]OLAVS
[...?]
KCRQVE
NIC

166[.]
H[OC M]O=
L[V]ME[N]TVM
[NIC]OLAVS
[...?]
KCRQVE=
NIC.

166[.] (je dal narediti) to grobnico Nikolaj [...?]K Cerkvenik.

Komentar:

V 17. in 18. stoletju je bil običajen latinski izraz za grobnico *monumentum*, v sočasnih župnijskih arhivih pa včasih nastopa tudi različica *molumentum* ali celo *emolumentum*.

Eliptičnost tega napisa, enovrstična vrzel za četrto vrstico in osamljena črka K med imenom in priimkom pokojnika navajajo k sklepu, da manjka ena vrstica napisa. Črka K je morda zadnja črka manjkajoče besede.

11. Grobnična plošča z elegičnim distihom, 17. stoletje

Druga grobnična plošča v nizu, ki je zelo kratka, gleda proti zahodu. Ob straneh ima lepo oblikovani vdolbinici z vdolanima železnima locnoma za dviganje. Na sredi med njima je črtno vklesana mrtvaška glava s prekrizanimi kostema, nad njo in pod njo pa zelo zabrisan napis.

Plošča je iz lisastega sivega apnenca s toplim odtenkom in je v levem spodnjem vogalu odlomljena. Okvir je iz sivega enotnega apnenca. Mere okvirja: 97 cm x 128 cm. Mere plošče: 80,5 cm x 92,5 cm. Mere dejanskih napisnih polj: 1) 19 cm x 92 cm; 2) 11 cm x 92 cm. Višina črk: 1) 4,7 cm / 3,8 – 3,7 cm; 2) 4,5 cm / 3,5 cm; 3) 4 cm / 3,4 – 3,6 cm; 4) 4,7 cm / 3,5 cm; 5) 4,7 cm / 3,6 – 4,2 cm. Pisava: baročna kapitla; I s piko, trikotne pike.

Zlizan napis v petih vrsticah, z lepo, pravilno oblikovanimi črkami s klinastimi utori, se glasi:

OSSA IACENT RIGIDO
VT CER[N]JIS TV[M]VLATA
SEPVLCRO
PVRGA[N]TI · S [A]NI[ME]
M[V]NE[RA] S[ACRA] P[ET]VNT

OSSA IACENT RIGIDO,
VT CER[N]JIS, TV[M]VLATA
SEPVLCRO,
PVRGA[N]TI S/E/ [A]NI[M/A/E]
M[V]NE[RA] S[ACRA] P[ET]VNT.

*V krutem (tu) grobu ležé, kot vidiš, kosti pokopane,
duši, ki čisti se (še), prosijo svetih darov.*

Komentar:

Besedilo je v metrični obliki elegičnega distiha: heksametra in pentametra.

12. Grobnična plošča Jakoba Nicolettija, 17. stoletje

Zadnja grobnična plošča je največja med tremi v srednji ladji in je iz drugačnega apnenca kot ostale. Na njeni ravni grobo zglajeni ploskvi ni napisa, pač pa je kratek napis vklesan na gornjem, podkvasto oblikovanem delu okvirja. Obrnjen je proti zahodu.

Plošča je iz črne apnenca, mestoma z belimi

školjčnimi lupinami; v spodnjem delu je dvakrat poševno prelomljena. Zglajeni okvir je iz sivega enotnega apnenca. Mere okvirja: 237 cm x 127 cm; mere njegovega gornjega dela: 29,5 / 17,5 cm x 127 / 92,5 cm. Mere plošče: 200,5 cm x 92,5 cm. Mere napisnega polja: 17 cm x 127 cm. Višina znakov: 1) 4,3 cm / 3,3 cm; 2) 3,7 cm. Pisava: baročna kapitla s pravilno oblikovanimi črkami; I s piko, trikotne pike.

Napis v dveh vrsticah s kvalitetno klesanimi klinastimi utori se glasi:

IACOBVS · NICOLE[T]I OB[YT] [A]NO SALVTIS
I[S..]

IACOBVS NICOLE[T]I OB[YT] [A]NNO SALVTIS
1[560?]

Jakob Nicoletti je umrl v letu odrešenja 1[560?].

Komentar:

Letnica 1[560] pomeni leto smrti Jakoba Nicolettija, ne pa tudi leta, ko je bila zgrajena grobnica. Grobnica s tem napisom je bila najverjetneje narejena leta 1645. Tako je mogoče sklepati po navedbi na epitafu, ki ga je dal leta 1722 postaviti v postojnski cerkvi Jožef de Nicoletti.

Grobnični plošči v prezbiteriju

13. in 14. plošča

V tlaku prezbiterija tik za glavnim oltarjem in deloma pod njegovim zaobljenim zidanim podstavkom sta še dve preprosti grobnični plošči, vsaka na svoji strani. Sta skoraj enako široki in obe imata proti koncu vklesano luknjo, verjetno za železno sidro. Ker je njun zgornji rob skrit pod oltarjem, ni moč videti, ali sta celi ali ne.

Obe sta iz sivega školjčnega apnenca, obdelanega s krempačem, in deloma zlizani od hoje.

Mere plošč: leva: 85 cm x 74 cm; desna: 84 cm + (29 cm pod oltarjem?) x 73,5 cm.

Samo na levi je videti sledove vklesanega enovrstičnega napisa, ki je obrnjen proti vzhodu: to so zabrisana črka O bolj na začetku in črki [S?]I pri koncu vrstice.

Stranski oltar sv. Antona puščavnika v levi ladji

Stranski oltar, posvečen sv. Antonu puščavniku, na zadnji steni na koncu leve ladje; 1734

V atiki oltarnega nastavka je gladka črna plošča z rumeno marmorno obrobo in majhnim simsom iz rdečevijoličastega marmorja, v katero je vklesana letnica.

Črn apnenec, zglajen. Mere atike: 60 cm x 68 cm. Mere napisnega polja: 45 cm x 40 cm. Mere dejanskega napisnega polja: 10 cm x 27 cm. Višina lepo oblikovanih števk: 9 cm.

Letnica, katere utori so zapolnjeni z rumeno maso enakega odtenka, kakor ga ima marmorni okvir atike, se glasi:

J 7 3 4

DODATEK¹⁵

Gradišče pri Divači 2, pri Trentovih

Plošča z geometrijskimi liki, sekundarno uporabljena za prag kletnega portala; ok. 1704

Plošča s tremi polji je oblikovana enako kot plošča z Marijinim napisom v škocjanski cerkvi, z vrezanim krogom v gornjem polju in zrcalnima polkrogoma v srednjem; napisa nima. Manjka ji rob na zunanji daljši strani, obrnjeni proti zunanjemu kamnitemu stopnišču, ki se od ravnine zemljišča spušča proti kleti. Pod srednjim poljem je prelomljena in na novo zložena tako, da je

njen fragmentarni gladki spodnji del prestavljen na gornji konec.

Siv enotni apnenec, shojen. Mere plošče: ca. 115 cm + 34 cm + x 46 cm + (ca. 16 cm) x 12 cm. Mere likov: 1) premer kroga 45 cm; 2) polmer polkrogov 22 cm.

Komentar:

Plošča, ki zdaj rabi za prag kletnega portala, je nedvomno v neki zvezi s škocjansko cerkvijo. Kot najbolj verjetni se ponujata dve razlagi: 1) da je bila prvotno postavljena v njej kot epitaf, po preureditvi njene notranjščine v tridesetih letih 18. stoletja pa kot odvečen spomenik sekundarno uporabljena na zdajšnjem mestu (s čimer bi tudi posredno datirali kletno stavbo Trentovih in 2) da je bila plošča izdelana pri Trentovih, a ni bila namensko uporabljena, ker se je prelomila. Ta domneva se zdi še tembolj mikavna, ker sugerira, da so bili iz te hiše omenjeni zidarji Cerkeniki z Gradišča; njej v prid govori tudi to, da na plošči ni napisa.

THE CHURCH OF ST. CANTIANUS IN ŠKOCJAN NEAR DIVAČA AND ITS INSCRIPTIONS

Božidar PREMRL

Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, Restoration Center, SI-1000 Ljubljana, Poljanska 40

e-mail: bozidar.premrl@rescen.si

SUMMARY

The article deals with inscribed stones found in the Church of St Cantianus (Sv. Kancijan) in the village of Škocjan, on its exterior walls and the surrounding graveyard, with emphasis on fourteen epitaphs and tomb inscriptions. They are mostly dedicated to the Nicoletti and Cerkenik families and were carved out from 1560 to 1730. By reconstructing the individual phases of the church building and by presenting a few personalities who had an impact on the building history, the article examines the inscriptions from architectural and historical points of view. The examination is based on scarce data preserved in parochial and other sources, on some other epigraphical sources, professional literature and oral tradition. Considering the manner in which the stones have been carved and shaped as well as several building inconsistencies and irregularities, the article forms the hypothesis that the Gothic predecessor of the existing church – which housed the oldest epitaph from 1560 dedicated to Jakob Nicoletti – was larger than it has been presumed so far. By comparing the tombstones and epitaphs, secondarily used as pavement stones when the side aisles and a new presbytery were built (1613–1617), the author has determined approximate dates of origin of the undated epitaphs and inscriptions. By referring to the data on the Nicoletti epitaph on the Postojna parish church, it can be concluded that the tombstone of the Nicoletti family, nowadays incorporated in the floor in the middle nave of the Škocjan church, must have been created in 1645, which helped the author to solve the riddle why there are two inscriptions dedicated to Jakob Nicoletti. That was also the time when the nave floor must have been paved with symmetric stones, while the floor in the side aisles and presbytery must have been covered in the thirties of the 18th century when the church was lavishly refurbished and endowed with new high altar and side altars.

15 K opisu napisnih kamnov v škocjanski cerkvi sodi tudi plošča, ki sem jo že po oddaji tega prispevka odkril pri kletni stavbi domačije pri Trentovih na bližnjem Gradišču pri Divači. Njen opis dodajam na koncu, tako, kakor je tudi nastal.

The author has managed to collect somewhat more detailed information on the kinfolk whose epitaphs can be found in the church only with regard to the Nicoletti family, who managed the Lipica stud farm at least since the beginning of the 18th century. The stonework dating to the mid-17th century was most probably carried out by the Perhavec family from Dolnje Ležeče and the Cekvenik family from Gradišče near Divača, known as constructors of churches in the Trieste hinterland of that period.

Key words: inscribed stone, epitaph, tombstone, epigraphical source, stone pavement, building history, Nicoletti family, Perhavec mason family from Dolnje Ležeče, Cekvenik mason family from Gradišče near Divača

VIRI IN LITERATURA

Deanovič, B. (1996): Arhitekturni potenciali stavbne dediščine v regijskem parku Škocjanske jame, Razvojno-raziskovalna naloga, 126. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo.

HAZU, 1 – Arhiv HAZU, Zagreb, Knjiga cerkve (bratovščine) sv. Ivana v Boljuncu, 1576–1672, sig. VIII – 140, ff. 69v, 86.

Kjuder, A. (1971): Zgodovinski mozaik Primorske. S posebnim poudarkom gornjega Krasa. Zbral in sestavil v letih 1956–1960 Albin Kjuder tomajski župnik, Nova Gorica – Sežana 1971.

Rožič, F. (1955): Kronika župnije Brezovica, tipkopis. Župnijski arhiv Slivje.

Smole, E. (1974): Smole, E. (1974): nenaslovljen opis cerkve sv. Kancijana v Škocjanu, tipkopis. Nova Gorica, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Nova Gorica.

ŠAK, 1 – Škofijski arhiv Koper (ŠAK), Šček, V., Paberki 12, 108.

ZAB, 1 – Zasebni arhiv Bezkovih (ZAB), Naklo 14, Rodovnik rodbine Mahorčič.

ZAB, 2 – Zasebni arhiv Bezkovih, Naklo 14: Tožba Katarine Dobrila iz Trsta proti Slavni katastralni občini Nakelski, marec 1884.

ŽAD, 1 – Župnijski arhiv Dolina, Urbar cerkve sv. Martina 1643, ff. 64, 67, 67v, 290v, 297v.

ŽAL, 1 – Župnijski arhiv Lokev (ŽAL) / Škofijski arhiv Koper, Šček, V., Lokavske starine I.

ŽAL, 2 – Župnijski arhiv Lokev, Status animarum Škocjan I.

ŽAR, 1 – Župnijski arhiv Rodik (ŽAR), Urbarium fraternitatis sancti Eliae villae Dragae, 1645, ff. 64v, 65, 288v.

ŽAV, 1 – Župnijski arhiv Vreme (ŽAV), Mrliška matična knjiga Vreme 1684–1780, s. p.

ŽAV, 2 – Župnijski arhiv Vreme: Urbar bratovščine device Marije v Vremah 1745.

Bevčič, M., Savnik, R. (1968): geslo Škocjan. V: Krajevni leksikon Slovenije, I. knjiga. Zahodni del Slovenije. Ljubljana, DZS.

Höfler, J. (2001): Gradivo za historično topografijo predjožefinskih župnij na Slovenskem. Primorska: Oglejski patriarhat, Goriška nadškofija, Tržaška škofija. Nova Gorica, Goriški muzej.

Marušič, B. (1983): geslo Mahorčič Rajmund (Frančišek, Karel). V: Jevnikar, M. (ed.): Primorski slovenski biografski leksikon, 9. snopič: Križnič – Martelanc. Nova Gorica, Goriška Mohorjeva družba.

Matiččetov, M. (1950): Primorski ljudski napisi, 76. Ljudski tednik, 26. 5. 1950.

Šorin, J., Andrejka, R. (1986): geslo Vodnik Alojzij. V: Munda, J. et al. (eds.): Slovenski biografski leksikon, Štirinajsti zvezek: Vode – Zdešar. Ljubljana, SAZU.

Valvasor, J. V. (1689): Die Ehre des Hertzogthums Crain, II. Laybach – Nürnberg.

Zorman, T. et al. (2003): Vodnik po učni poti Škocjan. Škocjan, Park Škocjanske jame.

Žiberna, J. (1981): Divaški prag. Divača, Svet krajevne skupnosti.

INFORMATORJI

Bak, A. (2004): Albina Bak, Škocjan 10. Ustni podatek. Terenski zvezek avtorja.

Mahorčič, G. (2005): Gabrijela Mahorčič, Naklo 14. Ustni podatek. Terenski zvezek avtorja.

Žnidarčič, J. (2005): Jože Žnidarčič, Betanja 5. Ustni podatek. Terenski zvezek avtorja.